

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
«ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»

Факультет природничих наук

Кафедра географії та природознавства

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВД Географія ґрунтів з основами ґрунтознавства

Освітня програма «Географія та організація простору територіальних громад»

Спеціальність 106 Географія

Галузь знань 10 Природничі науки

Затверджено на засіданні
кафедри географії та природознавства
(протокол № 5 від “23” січня 2024 р.)

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Компетентності
5. Результати навчання
6. Організація навчання курсу
7. Система оцінювання курсу
8. Політика курсу
9. Рекомендована література

Інформація про викладача

Прізвище, ім'я, по батькові	Белова Наталія Володимирівна
Наукова ступінь	кандидат географічних наук
Наукове звання	доцент
Посада	доцент кафедри географії та природознавства
Місце роботи	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Факультет природничих наук, Кафедра географії та природознавства
Адреса кафедри	вул. Галицька, 201 а, каб. 206, м. Івано-Франківськ
Контакти	+38 (067) 34 36 271
E-mail	nataliia.bielova@pnu.edu.ua
Посилання на персональну сторінку	https://kgip.pnu.edu.ua/%d0%b1%d1%94%d0%bb%d0%be%d0%b2%d0%be/

Опис дисципліни

Назва дисципліни	Географія ґрунтів з основами ґрунтознавства
Формат дисципліни	вибіркова
Обсяг дисципліни	3 кредити ECTS, 90 год., з них: 12 год. лекційних, практичних – 18 год., 60 – год. самостійна робота, вид контролю – екзамен (4 семестр).
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/course/subscription/throw/rough/url/55d34e8c573deab7a88c
Консультації	Згідно розкладу.

2. Анотація до курсу

«Географія ґрунтів з основами ґрунтознавства» є навчальною дисципліною, яка передбачена нормативною частиною освітньої програми фахівців освітнього рівня «бакалавр» спеціальності 106 Географія (ОП Географія та організація простору територіальних громад). Це один з важливих розділів ґрунтознавства, який вивчає основні чинники формування ґрунту, закономірності просторового поширення ґрунтів і є основою їх обліку і оцінки як природнього ресурсу. Знання законів географії ґрунтів, зональних і регіональних особливостей ґрунтового покриву потрібні для раціонального використання земельних ресурсів, відновлення родючості деградованих ґрунтів та їх охорони.

3. Мета та цілі курсу

Метою викладання навчальної дисципліни «Географія ґрунтів з основами ґрунтознавства» є засвоєння студентами знань про ґрунти як природне тіло та складову частину географічної оболонки, умови їх формування, будову, властивості, структуру, закономірності та територіальне розповсюдження різних типів ґрунтів, засоби підвищення їх родючості, відтворення та охорону. Курс охоплює основні відомості про походження, розвиток, будову, склад, хімічні та фізичні властивості, охорону і раціональне використання ґрунтів, географічне поширення на Земній кулі.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- отримання знань про ґрунтовий покрив як цілісне просторове утворення, взаємопов'язане із зовнішнім середовищем; про родючість ґрунтів і про принципи її регулювання агротехнічними та меліоративними заходами;
- виявлення впливу чинників ґрунтоутворення на формування ґрунтів;
- оцінювання складу і властивостей мінеральної та органічної частин ґрунту;
- характеристика основних типів ґрунтів і закономірностей їхнього географічного поширення; класифікація, систематика, основні методи діагностики ґрунтів;
- визначення фундаментальних питань екологічної ролі ґрунту в біосфері; раціонального використання та охорони ґрунтів.

У результаті вивчення цієї дисципліни студенти повинні

знати:

- елементарні ґрунтові процеси;

склад і властивості мінеральної та органічної частин ґрунту;

- фізичні, фізико-хімічні властивості ґрунтів;

режими ґрунтів (повітряний, газовий, тепловий, поживний);

- властивості основних типів ґрунтів і закономірності їхнього географічного поширення.

вміти:

- пояснити генезу ґрунтів;

- характеризувати морфологічні властивості ґрунту;

- за властивостями ґрунтів оцінити рівень їхньої родючості.

4. Компетентності

К І. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов у професійній діяльності з географії або у процесі навчання із застосуванням сучасних теорій та методів дослідження природних та суспільних об'єктів та процесів.

5. Результати навчання

ПР07. Визначати основні характеристики, процеси, історію і склад ландшафтної оболонки та її складових.

ПР08. Застосовувати моделі, методи фізики, хімії, геології, екології, математики, інформаційних технологій тощо при вивченні природних та суспільних процесів формування і розвитку геосфер.

ПР09. Аналізувати склад і будову природних і соціосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах.

6. Організація навчання курсу

Обсяг курсу – 3 кредити ECTS, 90 год.

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12
практичні заняття	18
самостійна робота	60

Ознаки курсу

<u>Семестр</u>	<u>Спеціальність</u>	<u>Курс</u> (рік навчання)	<u>Нормативний /</u> <u>вибірковий</u>
3 (4)	106 Географія (ОП Географія та організація простору територіальних громад)	2 курс ОР «бакалавр»	вибірковий

Тематика курсу

<u>Тема, план</u>	<u>Форма</u> <u>заняття</u>	<u>Завдання, год</u>	<u>Вага</u> <u>оцінки</u>	<u>Термін</u> <u>виконання</u>
Тема 1. Вступ. Географія ґрунтів як наука, дослідження ґрунтового покриву та внесок вітчизняних учених у становлення географії ґрунтів. Фактори, що визначають зональні закономірності географії ґрунтів. Закони фаціальності, вертикальної та горизонтальної зональності, їх сучасне трактування та відображення в структурі ґрунтового покриву планети.	Лекція	2		Згідно розкладу
Тема 2. Характеристика ґрунтово-біокліматичних поясів,	Лекція	2		Згідно розкладу

<p>загальні закономірності поширення зональних, азональних та інтразональних ґрунтів.</p> <p>Тема 3. Особливості поширення ґрунтів в межах Євразійського континенту. Ґрунтовий покрив Африки та його характеристика. Ґрунтовий покрив Північної Америки та його характеристика. Ґрунтовий покрив Південної Америки та Австралії та його характеристика.</p> <p>Тема 4. Закономірності поширення ґрунтів в Україні. Ґрунтово-географічне районування України.</p> <p>Тема 5. Характеристика основних типів, підтипів ґрунтів України та особливості їх поширення. Генетико-морфологічна будова і властивості бурих лісових ґрунтів Українських Карпат і Кримських гір. Ґрунти рівнини України та їх основні особливості.</p> <p>Тема 6. Проблеми оцінки та оптимізації земельних ресурсів України.</p>	Лекція	2		Згідно розкладу
	Лекція	2		Згідно розкладу
	Лекція	2		Згідно розкладу
	Лекція	2		Згідно розкладу
<p>Роль основних чинників ґрунтоутворення (клімат, рельєф, материнські породи) у поширенні ґрунтів.</p> <p>Будова та характеристика умов ґрунтоутворення в межах основних біокліматичних поясів південної та північної півкулі.</p> <p>Фізико-хімічна характеристика та структура ґрунтового покриву Євразії.</p> <p>Фізико-географічна характеристика та структура ґрунтового покриву Північної та південної Америки.</p> <p>Фізико-географічна характеристика та структура ґрунтового покриву Африки та Австралії. Характеристика та поширення основних ґрунтових асоціацій та генерацій.</p> <p>Світові земельні ресурси, їх характеристика, розподіл та раціональне використання.</p> <p>Агрогенетична характеристика ґрунтів України.</p> <p>Генетико-морфологічна будова і властивості бурих лісових ґрунтів Українських Карпат і Кримських гір.</p>	Практичне заняття № 1	2	5	Згідно розкладу
	Практичне заняття № 2	2	5	Згідно розкладу
	Практичне заняття № 3	2	5	Згідно розкладу
	Практичне заняття № 4	2	5	Згідно розкладу
	Практичне заняття № 5	2	5	Згідно розкладу
	Практичне заняття № 6	2	5	Згідно розкладу
	Практичне заняття № 7	2	5	Згідно розкладу
	Практичне заняття № 8	2	5	Згідно розкладу

Ґрунти рівнини України та їх основні особливості. Оцінка земельних ресурсів України. Контрольна робота.	Практичне заняття № 9	2	10	Згідно розкладу
---	-----------------------	---	----	-----------------

7. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	50 балів студент отримує під час проведення практичних занять; 50 балів студент отримує за складання екзамену.
Вимоги до письмової роботи	Описові теоретичні питання мають бути розписані тезисно, лаконічно та послідовно. Після написання роботи проходить усний захист (вибірково за необхідності).
Практичні заняття	Кожне практичне заняття оцінюється в 5 балів, 10 балів студент може отримати за оформлення і презентацію індивідуального завдання. Без захисту індивідуальної роботи студент не допускається до здачі екзамену.
Умови допуску до підсумкового контролю	Під час навчання на практичних заняттях отримати не менше 25 балів, а також обов'язково захистити індивідуальну роботу згідно обраної тематики.

8. Політика курсу

Всі аудиторні та самостійні заняття проводяться з дотриманням етичних стандартів професії.

Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в онлайн формі за погодженням із викладачем дисципліни.

Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час підготовки практичних завдань в процесі заняття. Забороняється добровільна передача інформації між студентами під час екзамену чи практичних робіт.

Політика щодо академічної доброчесності

Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатів навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх

джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі). Політика щодо академічної доброчесності регламентується положенням: «Положення про запобігання академічному плагіату в Прикарпатський національний університет імені Василя

Стефаника

https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/%D0%9D%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B7-%E2%84%96627_27.09.2018.pdf.

У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

В Університеті діють морально-етичні принципи та правила поведінки викладачів і студентів, яких слід дотримуватися у своїй діяльності, прописані в Кодексі честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника <https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/%D0%9A%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81.FR12.pdf>

Політика щодо перескладання змістових модулів та оскарження оцінювання

Ліквідація академічної заборгованості, перескладання змістових модулів та оскарження результатів оцінювання проводиться згідно порядку прописаного в «Порядок організації та проведення оцінювання успішності студентів Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника (введено в дію наказом ректора №799 від 26.11.2019)» <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2019/11/PORYaDOK-Orhanizatsii-Ta-Provedennia-Otsiniuvannia-Uspishnosti-Studentiv-Prykarpatskoho-Natsionalnoho-Universtetu-Im.-Vasylia-Stefanyka.pdf>

Участь в опитуванні (анкетуванні)

По завершенні вивчення курсу здобувачі вищої освіти мають можливість пройти опитування у системі Центру дистанційного навчання та моніторингу освітньої діяльності <https://d-learn.pnu.edu.ua/> щодо удосконалення якості навчання. Анкета носить анонімний характер і включає 10 запитань, відповіді на них будуть використовуватися лише в узагальненому вигляді.

Заповнення анкет є важливою складовою навчальної активності студентів, що дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати їх пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни.

9. Рекомендована література

1. Андрущенко Г.О. Ґрунти західних областей УРСР. Львів-Дубляни: Вільна Україна. 1970. Ч. I. II.
2. Аріон О.В. Географія ґрунтів з основами ґрунтознавства: Навчально-методичний посібник / О.В. Аріон, Т.Г. Купач, С.О. Дем'яненко . – К., 2017. – 226 с.
3. Баранник А.В., Позняк С.П. Гірсько-лучно-буроземні ґрунти Свидовецького і Чорногірського масивів Українських Карпат: монографія. Кам'янецьПодільський : Друкарня Рута, 2019. – 136 с.
4. Войтків П.С., Позняк С.П. Буроземи пралісів Українських Карпат : монографія Львів. нац. ун-т ім. І.Франка. Л., 2009. – 244 с.
5. Ґрунтознавство: Підручник / [Д. Г. Тихоненко, М. О. Горін, М. І. Лактіонов та ін.]; за ред. Д. Г. Тихоненка. К.: Вища освіта, 2005. – 703 с.
6. Іванюк Г. С. Біопродуктивність ґрунтів : навчальний посібник. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2009. – 349 с.
7. Іванюк Г. С. Класифікація і діагностика ґрунтів : навч. посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 334 с
8. Кирильчук А.А., Бонішко О.С. Хімія ґрунтів. Основи теорії і практикум: навч. пос. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2011. – 354 с.
9. Кіт М.Г. Морфологія ґрунтів. Основи теорії і практикум: Навчальний посібник. Львів: Вид. центр ЛНУ імені І. Франка, 2008. 232 с.
10. Лабораторно-аналітичні роботи з ґрунтознавства / Укладачі: В. Гаськевич, Г. Підвальна. Львів, Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. – 96 с.
11. Мазник Л.В., Позняк С. П. Генетико-географічні дослідження ґрунтів західних областей України: монографія. Львів: Видавн. центр ЛНУ, 2014. – 244 с.
12. Назаренко І. І., Польчина С. М., Нікорич В. А. Ґрунтознавство: Підручник. Чернівці: Книги XXI, 2004. – 400 с.
13. Наконечний Ю.І., Позняк С.П. Ґрунти заплави ріки Західний Буг: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 220 с.
14. Оленчук Я., Николин А. Ґрунти Львівської області. Львів: Каменярь, 1969. 83 с.
15. Охорона ґрунтів: Підручник / [Шикула М.К., Гнатенко О.Ф., Петренко Л.Р., Капштик М.В.] 2-ге вид., випр. К.: Т-во «Знання», КОО, 2004. 398 с.
16. Папіш І. Я, Позняк С. П., Іванюк Г. С., Ямелинець Т. С. Ґрунтово-географічне районування Українського Полісся // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Географія. Тернопіль: СМП «Тайп», 2016. №2 (випуск 41). С. 31 – 42.
17. Підвальна Г.С., Позняк С.П. Гумусовий стан автоморфних ґрунтів Пасмового Побужжя: Монографія. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. 192 с.
18. Позняк С. П., Красеха Є. Н. Чинники ґрунтоутворення. Львів: Видав. Центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. – 400 с.
19. Позняк С. П., Красеха Є. Н., Кіт М. Г. Картографування ґрунтового покриву: Навчальний посібник. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. 500 с.
20. Позняк С.П., Ґрунтознавство і географія ґрунтів: підручник. У двох частинах. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2010. 270 с. – 286 с.

21. Позняк С.П., Красеха Є.Н. Ґрунтово-географічні дослідження. Понятійно-термінологічний словник. – Львів-Одеса, 1999. – 96 с.

22. Позняк С.П., Папіш І.Я, Іванюк Г.С., Ямелинець Т.С. Ґрунтово-географічне районування широколистяно-лісової ґрунтово-біокліматичної зони України // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Географія. Тернопіль: СМП «Тайп», 2019. № 1 (випуск 46). С. 26 – 39.

23. Чорний І.Б. Географія ґрунтів з основами ґрунтознавства. – К.: Вища школа, 1995 – 240 с.

Викладач

_____

Наталія БЄЛОВА